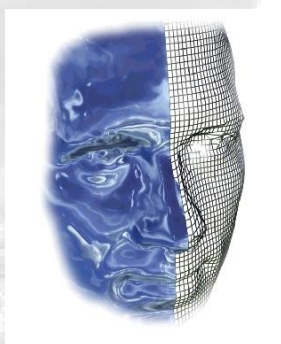

آشنایی با مفاهیم پتنت (Patent) یا حق اختراع

آشنایی با کلیات مالکیت فکری

تهیه کننده:

موسسه دارایی‌های فکری و فناوری مدرس

(موسسه خدمات بین‌المللی ثبت اختراع و علامت تجاری)

www.IranPatent.ir

استفاده از مطالب این کتابچه با ذکر منبع بلامانع است.

آبان ۸۹

باسمه تعالی

(۱) مقدمه

(۲) مروری بر مباحث حق اختراع (patent)

(۳) مروری بر حقوق مالکیت فکری

(۴) تحلیل‌ها و نکات مربوط به حق اختراع (patent)

(۵) پتنت و کاربردهای آن در تحقیقات و صنعت

پیوست: بعضی از تعاریف مربوط به موضوع مالکیت فکری

آثار هنری، ابداع و اختراع زائیده روح و اندیشه بشری است.
این آثار برای انسانها لیاقت و شایستگی زندگی را تأمین می کنند.
این از وظایف دولتها است که از هنرها و اختراعات حمایت نمایند.

(این متن روی سردر سازمان جهانی مالکیت (Wipo) در ژنو به ۶۱ زبان دنیا از جمله فارسی نوشته شده است.)

(۱) مقدمه:

تولید علم، پیشرفت تکنولوژی و توسعه و رفاه جوامع بشری بدون تردید مرهون تلاش و کوشش دانشمندان و متفکران جوامع در غالب اختراعات و اکتشافات و یافتن روابط و ضوابط حاکم در این نظام هستی است. لذا هر کشوری جهت پیشرفت و تعالی خود در درجه اول نیازمند نیروهای متفکر و خلاق و دانشمندان متعهد می باشد و البته برای بروز و ظهور استعدادها و نیز شکوفایی و به ثمر نشستن آنها پیش-زمینه‌هایی مورد نیاز است که دولتها با تمام توان سعی می کنند این پیش‌زمینه‌ها را فراهم نموده تا دانشمند و استاد در بستری بدور از دغدغه به تولید علم و دانش پردازد. از جمله این پیش‌زمینه‌ها می توان به مواردی چون وجود کتب و منابع علمی، تجهیزات و لوازم آزمایشگاهی و بستر مناسب حقوقی اشاره کرد. البته تمام این موارد تا مرحله تولید علم و دانش مورد نیاز و ضروری است.

اما یک نکته اساسی که متأسفانه علیرغم سایر کشورها در کشور ما کمتر مورد توجه واقع شده است، بحث مالکیت فکری و معنوی است. حاصل عمر یک استاد، محقق و دانشمند را شاید بتوان در چند صفحه یا کتاب یا CD خلاصه نمود. اما همین مستندات اندک می تواند منشاء اثرات مهم و نوآوری‌های مفید باشد. این مستندات که حاصل تلفیق ممارست، علم و تجربه است، بایستی به نحوی ارائه گردد تا دانشمند از این طریق موجودیت علمی خویش را ابراز نماید. اما دغدغه دانشمند از سویی بیان دستاوردهای خویش است تا بگوید من بیشتر از دیگران به این یافته علمی دست یافته‌ام و از سوی دیگر

نگران حفظ اسرار علمی و یافته‌های تجربی خویش است. زیرا این مستندات می‌تواند به راحتی توسط سودجویان و رقیبان مورد سوءاستفاده قرار گیرد. این مطلب در کشورهای پیشرفته بیشتر مورد توجه و عنایت قرار گرفته و دولتمردان در آنجا با وضع قوانین و مقرراتی سعی در حفظ مالکیت فکری افراد نموده‌اند. اما به نظر این نکته بسیار مهم در کشور ما کمتر مورد توجه قرار گرفته است.

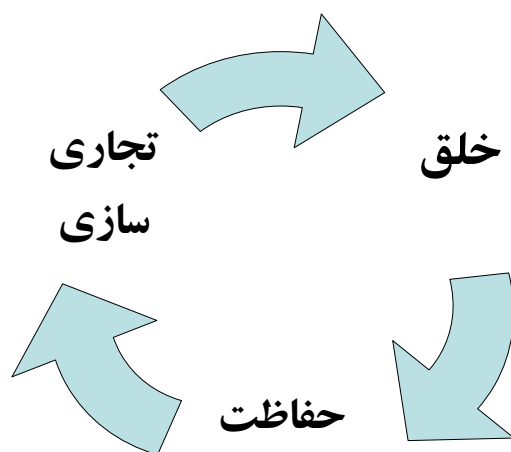
گزارش حاضر به بیان اهمیت بحث حق اختراع، اقسام و ویژگیهای آن و مزایای آن پرداخته است:

۱-۱) اهمیت مالکیت فکری

مالکیت فکری، از جمله مقوله‌هایی است که به جهت اهمیت آن باید حفاظت شود، همانگونه که نیروی انتظامی امنیت را در شهر حاکم می‌سازد، مالکیت فکری هم باید محافظت شود. چرا که محصول هوش انسانی، در مقایسه با سایر کالاها و محصولات دارای سه خصیصه ویژه‌ای است:

- نتیجه مستقیم کار فکری انسان است.
- در اثر مصرف از بین نمی‌رود.
- به راحتی عرضه شده و قابلیت تکثیر دارد.

همانطور که در حلقه زیر نمایش داده شده است، حقوق مالکیت فکری، حلقهٔ مکمل چرخهٔ نوآوری به حساب می‌آید. بعد از خلق ایده با ایجاد حقوق مالکیت فکری امکان تجاری‌سازی آن تسهیل می‌شود.

همچنین یکی از دلایل کندی رشد فناوری فضای ناامن برای نوآوری و ابداع است.

۲-۱) انواع دارایی:

هرگاه سخن از دارایی به میان می‌آید ناخودآگاه ذهن انسان به سمت مصادیق عینی مالکیت همچون پول، زمین، کالا و ... سوق پیدا می‌کند، این در حالی است که در دنیای امروز نوع دیگری از مالکیت مورد توجه قرار گرفته است که به مراتب از دارایی‌های ملموس، پر اهمیت تر می‌باشد و از آن با عنوان مالکیت فکری (Intellectual Property) یاد می‌شود. در ذیل تقسیم‌بندی کلی انواع دارایی‌ها آورده شده است:

- دارایی‌های پولی: پول، اعتبار، وام و غیره.
- دارایی‌های فیزیکی: زمین، ساختمان، کالا، موجودی انبار و غیره.
- دارایی‌های فکری: هر نوع دارایی غیرفیزیکی دیگر همچون دانش فنی، بانک اطلاعات تجاری، ایده‌ها، طرح‌های صنعتی و غیره.

دارایی‌های فکری، ارزشمندترین دارایی شرکتها در هزاره جدید محسوب می‌شوند. در ذیل برخی از مثالهای چشمگیر این دارایی‌ها آورده شده است. قابل ذکر است که افزایش سهم دارایی‌های ناملموس نسبت به دارایی‌های ملموس، به عنوان یکی از شاخصهای شرکتهای موفق دنیا به حساب آید.

- **شرکت مایکروسافت:** ۹۷ درصد از ارزش کل دارایی‌های شرکت به دارایی‌های فکری (دارایی‌های ملموس) اختصاص دارد که فقط ۳ درصد از ارزش کل دارایی‌ها به ساختمان و تجهیزات و غیره شرکت مربوط می‌شود. ارزش نام تجاری Microsoft در سال ۲۰۰۴ ۵۹/۹۴ میلیارد دلار تخمین زده شده است.
- **شرکت IBM:** فقط در سال ۲۰۰۰ میلادی از طریق فروش حق لیسانس خود، بالغ بر ۱/۷ میلیارد دلار درآمد کسب کرده است. ارزش نام تجاری IBM در سال ۲۰۰۴ بالغ ۵۳/۳۷ میلیارد دلار تخمین زده شده است.
- **دانشگاه‌های آمریکا و کانادا:** درآمد این دانشگاه‌ها از طریق واگذاری حق لیسانس نتایج تحقیقاتشان به سایر شرکتها و دولت‌های دیگر در سال ۲۰۰۰ میلادی بالغ بر ۱/۲۶ میلیارد دلار بوده است.
- درآمدهای کسب شده از طریق اعطای حق لیسانس توسط شرکت‌های مختلف در سال ۲۰۰۰ در حدود ۱۰۰ میلیارد دلار برآورد شده است.
- **شرکت کوکاکولا:** ارزش نام تجاری کوکاکولا در سال ۲۰۰۴ بالغ بر ۶۷/۵۲ میلیارد دلار تخمین زده شده است.

- شرکت نیسان: در سال‌های اخیر به علت ضعف شدن نام تجاری اش تقریباً ۱۰۰۰ دلار در هر خودرو از دست داده است.
- مجتمع مس سرچشمه:؟
- شرکت ایران خودرو:؟

۳-۱) اقسام مالکیت فکری:

حقوق مالکیت فکری (IPR)، عبارتست از حقوق ناشی از آفرینش‌ها و خلاقیت‌های فکری در زمینه‌های علمی، صنعتی، ادبی و هنری. این حقوق به دو حوزه کلی تقسیم می‌شود:

۳-۱-۱) مالکیت ادبی و هنری (کپی رایت)

مالکیت ادبی و هنری شامل ۲ بخش می‌باشد، ۱) حقوق پدید آورندگان اصلی آثار هنری و ادبی ۲) حقوق جانبی یا حقوق اجراکنندگان و تولیدکنندگان آثار صوتی و سازمان‌های پخش رادیویی و تلویزیونی و نیز ناشران آثار ادبی

۳-۱-۲) مالکیت صنعتی

در میان مصادیق مختلف مالکیت صنعتی از جمله پتنت، علائم تجاری، اسرار تجاری و غیره، ثبت اختراع به لحاظ نقشی که در زندگی بشر و پیشرفت انسانها دارد از اهمیت خاصی برخوردار است. از آنجا که مفهوم اختراع در کشور ما، یک موضوع پیچیده را به اذهان متبادر می‌سازد، لازم است در

ابتدا مدیران و مسئولین محترم کشور با این مفهوم آشنایی اولیه پیدا کنند تا تصور صحیحی از آن در اذهان آنان شکل پذیرد. در ضمن باید یکسری از موانع قانونی را برطرف نمود تا این امر تسهیل یابد.

در این جزوه مفهوم حق اختراع (Patent) به عنوان یکی از مهمترین مصادیق مالکیت صنعتی مورد توجه قرار گرفته و سعی شده است در حد امکان، اطلاعات اولیه در این رابطه در اختیار محققین و نمایندگان محترم و مدیران دولتی قرار گیرد.

۲) مروری بر مباحث حق اختراع (patent)

۲-۱) حق ثبت اختراع یا پتنت چیست؟

بر اساس تعریف سازمان جهانی مالکیت فکری، پتنت حقی انحصاری است که در قبال اختراع انجام شده به مخترع یا نماینده قانونی او اعطا (grant) می‌شود، به عبارت دیگر پتنت سندی است که توصیف‌کننده یک اختراع بوده و بر اساس درخواست متقاضی به وسیله یک اداره دولتی یا توسط یک اداره منطقه‌ای به نیابت از چند کشور صادر می‌شود و حمایت قانونی و اختیار بهره‌برداری (تولید، استفاده، فروش و صادرات) یک اختراع را به صاحب آن در محدوده زمانی خاصی (عمدتاً ۲۰ سال) اعطا می‌نماید. اجزای تشکیل‌دهنده پتنت در پیوست ۱ آورده شده است.

همچنین باید باید توجه نمود که پتنت مجوز تولید محصول اختراعی نیست بلکه تنها دیگران را از تولید آن باز می‌دارد.

۲-۲) شرایط پتنت شدن یک اختراع (Patentability) چیست؟

جهت ثبت نمودن اختراع باید در آن چهار شرط زیر وجود داشته باشد:

۲-۲-۱) جدید بودن (Novelty)

- ✓ اختراع مورد نظر تا تاریخ تسلیم اظهارنامه اختراع نباید در جایی مطرح شده باشد.
- ✓ از لحاظ ماهیتی تازه و بدیع باشد.
- ✓ جدید بودن، موردی نیست که باید به اثبات برسد بلکه عدم وجود آن می‌تواند ثابت گردد.
- ✓ اختراعی، جدید است که با اختراعات و یا دانش موجود در اختراعات قبلی قابل پیش‌بینی نباشد.

به دلیل آنکه با اعطاء پتنت و ایجاد انحصار ناشی از آن، افراد از دستیابی به معلومات و تکنولوژی هایی که قبلاً به آسانی مورد استفاده آنها بوده است، محروم می شوند، و نیز جهت جلوگیری از پرداختن به اختراعات و تحقیقات صورت گرفته قبلی و صرف هزینه های هنگفت آتی، معیار جدید بودن و تازگی یکی از شرایط اساسی در پتنت شدن آن است.

۲-۲-۲) کاربرد صنعتی داشتن (Industrial applicability)

منظور از صنعت کلیه صنایع از جمله کشاورزی، تولیدی، استخراجی و خدماتی می باشد.

✓ اختراع باید کاربردی عملی داشته و صرفاً، تئوری جدیدی را ارائه نکرده باشد.

✓ در صورتی که موضوع اختراع ناظر به تولید یک محصول باشد، باید امکان ساخت و تولید آن

فراهم باشد.

✓ اگر موضوع اختراع مرتبط با فرآیند تولیدی است، باید امکان انجام آن فرآیند عملاً میسر باشد.

۲-۲-۳) گام ابتکاری (Inventive step)

✓ اختراع با توجه به مجموعه اطلاعات و دانش موجود یک شخص که در رشته اختراع مهارت

معمولی داشته باشد، قابل پیش بینی نباشد.

✓ داشتن گام ابتکاری، تنها بعد از احراز جدید بودن مطرح می شود.

✓ اختراع باید ابتکاری باشد، به این معنا که نتیجه فعالیت خلاقانه باشد.

۴-۲-۲) افشاء اختراع (Disclosure of Invention)

- ✓ این شرط را برخی از منابع (نظیر موافقت نامه TRIPS و معاهده اروپایی ثبت اختراع) جزء شرایط ذاتی اختراع آورده‌اند.
- ✓ اختراع باید به اندازه کافی توسط مخترع توضیح داده شده باشد. به گونه‌ای باشد که پیاده کردن اختراع توسط یک فرد مطلع یا یک استاد کار ماهر امکان‌پذیر باشد.
- ✓ انتشار بایستی در صورت لزوم متناسب با موضوع اختراع، همراه با ارائه نقشه فنی ترسیم شده باشد.

۳-۲) لزوم اعطای حق اختراع به مخترع چیست؟

- اختراعات ثبت شده در واقع در تمام شئون زیستی بشر سایه افکنده است. برای این که دارنده حق اختراع بتواند دیگران را از استفاده و تولید محصول یا فرآیند به ثبت رسیده منع کند، حق اختراع به وی اعطا می‌شود. اما لازم است توجه شود که دارندگان پتنت موظفند در ازای دریافت حمایت از اختراع، اطلاعات مربوط به اختراع خود را در اختیار عموم قرار دهند تا بدنه دانش فنی موجود در جهان تقویت شده و در نتیجه در افراد دیگر نیز نوآوری‌ها و خلاقیت‌های بیشتر ایجاد گردد. بر این اساس پتنت‌ها نه تنها از دارندگان خود حمایت می‌کنند بلکه تأمین کننده اطلاعات ارزشمندی برای نسل‌های آینده محققین و مخترعین نیز می‌باشند. بطور خلاصه فلسفه حق اختراع عبارتند از:

- ✓ بهره‌برداری و بکارگیری از اختراعات
- ✓ خارج نمودن تکنولوژی‌های مرتبط با اختراع از حالت مخفی، در راستای رشد توسعه صنعتی
- ✓ تضمین حقوق مادی و معنوی

دارنده حق اختراع می‌بایست امتیاز انحصاری خویش را فقط در جهت هدف مشروع و جبران سرمایه‌گذاری در بخش تحقیق و توسعه (R&D) به کار برد و قصدش صرفاً مانع شدن از رقابت نباشد. برای اطمینان از این امر قید و بند قانونی وجود دارد بدین ترتیب که اگر دارنده حق اختراع پس از یک دوره معین از این حق به صورت اقتصادی بهره‌برداری نکند "مجوز اجباری" صادر خواهد شد.

۱-۳-۲) مجوزهای اجباری چیستند؟

مجوز اجباری، اجازه‌ای است که توسط یک مقام صالح ملی (دولت یا اداره ثبت اختراع) صادر و به هر شخصی اعطا می‌گردد تا از یک محصول یا فرآیند ثبت شده بدون اجازه دارنده آن استفاده نماید. مجوز اجباری، استثنایی بر قوانین مربوط به ثبت اختراع می‌باشد.

مجوزهای اجباری، عمدتاً در موارد زیر صادر می‌شود:

✓ در صورت سوءاستفاده از حق اختراع

✓ در مواقعی که منافع جامعه اقتضا کند

۲-۳-۲) استثنائات موارد قابل ثبت و حمایت توسط پتنت

موارد زیر تحت حمایت قوانین مربوط به ثبت اختراع قرار نمی‌گیرند:

۱) موارد خلاف نظم و اخلاق

۲) روش‌های تشخیص، درمان و جراحی برای مداوای انسان و حیوان

۳) فرآیندهای بیولوژیکی

۴) کشفیات، نظریه‌های علمی و روش‌های ریاضی

۵) طرح‌ها و قواعد یا روش‌های انجام کار، تجارت و آنچه برای فعالیت‌های صرفاً فکری یا بازی کردن می‌باشند.

۶) نقشه‌های مالی

۴-۲) اختیارات دارنده پتنت چیست؟

دارنده پتنت حق دارد تصمیم بگیرد چه کسی می‌تواند در طول مدت حمایت، از اختراع وی بهره‌برداری نماید. وی می‌تواند با عقد قرارداد اجازه یا ليسانس استفاده از اختراع را به افراد دیگر واگذار نماید. دارنده پتنت همچنین می‌تواند حق اختراع خود را به طور کامل به دیگری بفروشد که در این صورت خریدار، صاحب جدید آن اختراع خواهد بود. با انقضای دوره زمانی پتنت، حمایت از اختراع پایان گرفته و استفاده از آن در اختیار عموم خواهد بود. یعنی دارنده پتنت دیگر، حقوق خود را از اختراع دارا نبوده و هر شخصی می‌تواند از آن بهره‌برداری کند.

۵-۲) انواع نظام‌های ثبت اختراع در دنیا

به طور کلی ۲ نظام برای ثبت اختراع در دنیا وجود دارد:

۱. نظام اعلامی

۲. نظام بررسی ماهیتی (Examination)

باید توجه داشت که نظام ثبت اختراع، لزوماً یکی از دو نظام مذکور است و به صورت مطلق نبوده و ممکن است سیستم ثبت اختراع در یک کشور، در برخی از حوزه‌های علوم و تکنولوژی به صورت

اعلامی (بر روی اختراع ادعا شده بررسی صورت نگرفته و تنها در صورت عدم ثبت اختراع تا آن زمان اقدام به ثبت آن اختراع گردد) باشد و یا در بعضی از علوم و فناوری‌ها به شکل Examination (در این نظام، ثبت اختراع علاوه بر استعلام از عدم ثبت پیشین آن، بررسی دقیق از نظر تخصصی نیز ضروری است) باشد. مثلاً کشور ایالات متحده با توجه به اینکه از یک نظام ثبت اختراع بسیار دقیق و پیچیده برخوردار می‌باشد از سیستم Examination در تمامی حوزه‌های علوم و فنون بهره می‌گیرد.

لازم به ذکر است که نظام ثبت اختراع در کشور ما به صورت اعلامی بوده و تنها در صورت تمایل مخترع به ارزیابی علمی اختراعش، وی باید با درخواست ارزیابی و تأیید علمی اختراع به اداره کل امور نوآوران و ارزشیابی فناوری در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مراجعه نماید.

در کلیه کشورهای دنیا نخستین توصیه‌ای که به یک مخترع می‌شود آن است که پیش از آن که اختراع خویش را در کشورهای دیگر به ثبت رساند حتماً برای ثبت آن در کشور متبوعش اقدام نماید. هزینه‌های ثبت یک اختراع و هزینه‌های مربوط به سه کشور به عنوان نمونه در پیوست ۲ آمده است.

۳) مروری بر حقوق مالکیت فکری:

۳-۱) تاریخ نگار مالکیت فکری در ایران

۱۳۰۴ - تدوین قانون مالکیت علائم و تصویب قانون ثبت علائم تجاری ایران

۱۳۰۵ - تأسیس اداره ثبت علائم در ایران تحت نظر وزارت فلاحه، تجارت و فوائد عامه

۱۳۰۷ - چاپ علائم در مجله فلاحه به ترتیب شماره ثبت

۱۳۰۹ - استقرار اداره ثبت علائم در وزارت اقتصاد ملی و چاپ علائم در مجله اقتصاد ملی

۱۳۱۰- تصویب قانون اختراعات و حمایت از اختراع و علائم تجاری در ایران و نسخ قانون سال ۱۳۰۴

(بر اساس این قانون ثبت علائم و اعطای گواهینامه اختراع به وزارت دادگستری محول شد.)

۱۳۲۷- تشکیل اداره ثبت شرکتها و علائم تجاری و اختراعات زیر نظر اداره کل ثبت اسناد و املاک

۱۳۳۷- تصویب آیین نامه اصلاحی اجرایی سال ۱۳۱۰ برای انطباق بیشتر با معاهده پاریس

۱۳۳۸- الحاق ایران به معاهده پاریس

۱۳۴۰- تغییر نام اداره ثبت شرکتها و علائم تجاری به اداره ثبت شرکتها و مالکیت صنعتی

۱۳۵۲- تغییر نام اداره کل ثبت اسناد و املاک به سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و همچنین تغییر نام

اداره ثبت شرکتها و مالکیت صنعتی به اداره کل ثبت شرکتها و مالکیت صنعتی

۱۳۷۷- پذیرش اصلاحات معاهده پاریس

۱۳۸۰- الحاق ایران به سازمان جهانی مالکیت فکری

۱۳۸۲- الحاق ایران به موافقتنامه و پروتوکل مادرید در مورد ثبت بین المللی علائم تجاری کالا و

خدمات

۱۳۸۳- الحاق ایران به معاهده لیسبون در مورد ثبت بین المللی نشانه های جغرافیایی و نشانه های مبدأ

کالا

۳-۲) موارد عدم ثبت در ایران:

مواردیکه را که در ایران نمی توان به ثبت رساند عبارتند از:

۱- نقشه های مالی

۲- اختراعاتی که مخالف نظام عمومی و برخلاف عفت عمومی باشد

۳- فرمول و ترکیبات دارویی

۳-۳ مدارک لازم جهت ثبت اختراع در ایران:

متقاضی ثبت اختراع در ایران باید مدارک ذیل را جهت تشکیل پرونده ارائه کند:

۱- **فرمهای مربوط به ثبت اختراع (اظهارنامه):** این فرمها که در اصطلاح ثبت، اظهارنامه خوانده می-شوند که فایل آن در سایت سازمان ثبت اسناد به نشانی www.sabt.gov.ir قرار داده شده است. در سه نسخه تهیه و آن را تکمیل و امضا می نماید. این فرمها باید به زبان فارسی تهیه و تنظیم شوند در شرایطی که متقاضی نتواند فرمها را به زبان فارسی برگرداند باید متن کامل آن را به زبان انگلیسی یا فرانسه تهیه و خلاصه‌ای از طرح را به زبان فارسی تهیه نماید. از آنجاییکه فرمهای اظهارنامه محل کافی برای درج کلیه موارد خواسته شده را ندارد لذا مراتب بصورت ضمیمه به اظهارنامه الصاق می گردد.

۲- **شرح فنی اختراع (توصیف اختراع):** متقاضی ثبت در ایران باید مورد اختراع خود را در برگه-های Af بطور کامل و با ذکر تمامی جوانب شرح دهد و سپس آن را در سه نسخه تهیه و ضمیمه اظهارنامه نماید.

۳- **نقشه های اختراع:** هدف از تهیه این نقشه‌ها این است که شرح فنی اختراع یا توصیف اختراع بیشتر قابل فهم باشد. از نقشه، سه نسخه تهیه و ضمیمه اظهارنامه می گردد. در ترسیم نقشه‌ها باید نکات ذیل رعایت شود:

- نقشه ها باید با مرکب و از روی مقایس متری کشیده شود.
- متقاضی ثبت اختراع یا وکیل قانونی او باید ذیل نقشه ها را امضا نماید.
- در کشیدن نقشه ها باید فقط از یک روی کاغذ استفاده شود.

۴- ادعای مخترع: در این قسمت متقاضی ثبت اختراع توضیحاتی در رابطه با چگونگی اختراع خود بیان می‌نماید. یعنی اینکه اختراع انجام شده چه مشکلی را حل می‌نماید و چه راه‌حل جدیدی را ارائه می‌نماید. در این قسمت متقاضی باید سه شرط ثبت اختراع یعنی جدید بودن، ابتکاری بودن و صنعتی بودن مورد اختراع خود را بطور کامل توضیح دهد و همچنین میزان حمایت ناشی از حق ثبت اختراع را مشخص نماید. ادعای مخترع باید در سه نسخه تهیه و به امضای خود شخص یا وکیل قانونی او برسد و ضمیمه اظهارنامه شود.

۵- فتوکپی شناسنامه مخترع یا مخترعین

۶- قبض صندوق اداره کل ثبت شرکتها و مالکیت صنعتی حاکی از پرداخت وجوه لازم قانون ثبت علایم و اختراعات ایران (مصوب ۱۳۸۶ هجری شمسی)

۳-۴) ثبت در سایر کشورها:

گام نخست در بدست آوردن پتنت در هر کشور، مستلزم ارائه تقاضا نامه (application) ثبت پتنت و تشکیل پرونده (filling) در اداره ثبت اختراعات آن کشور است.

تقاضا نامه پتنت عموماً دارای قسمت‌هایی نظیر عنوان اختراع، سابقه و شرح فنی آن است. توصیف فنی اختراع می‌بایست با بیانی روشن و به زبان رسمی کشور هدف و به حد کافی دارای جزئیات باشد طوری که بتواند شخصی را با فهم متوسط از آن فن به استفاده یا بازسازی آن اختراع قادر سازد. معمولاً برای

توصیف بهتر اختراع، نقشه، طرح و دیاگرامهای مربوطه نیز ارائه می‌شوند. تقاضانامه همچنین حاوی چند ادعا (claim) است که در واقع حدود و ثغور قانونی حمایت درخواستی را تعیین می‌کند.

اداره ثبت اختراع کشور مورد تقاضا پس از بررسی کارشناسی پرونده و احتمالاً پس از انتشار مفاد تقاضانامه در سطح عموم (publication)، در صورت احراز شرایط، نهایتاً حق پتنت را اعطا می‌نماید که در سرتاسر همان کشور معتبر و قابل دفاع است.

باید توجه داشت که انتشار پتنت در سطح عموم به معنای اعطای حق پتنت نیست، مگر در آن به نحوی مشخص شده باشد. در واقع تقاضانامه در اداره ملی ثبت اختراعات کشور مورد نظر و یا دفتر منطقه‌ای به نمایندگی از سوی کشورهای عضو (مانند اداره ثبت اختراعات اروپا)، به ثبت رسیده و در نهایت پس از بررسی و احراز شرایط لازم از سوی دولت مربوطه اعطا می‌گردد.

در مورد دفاتر منطقه‌ای نکته مهم این است که متقاضی باید در درخواست خود دقیقاً مشخص کند که حمایت از اختراع را در کدام یک از کشورهای عضو آن دفتر خواستار است. هریک از کشورهای انتخاب شده پس از بررسی پرونده مختار است آن اختراع را به ثبت رسانده و در سرزمین خود از آن حمایت کند و یا کلاً آن را رد کند. لذا صرف ثبت در دفاتر منطقه‌ای نمی‌تواند به معنای کسب حمایت از تمامی کشورهای عضو آن دفتر باشد.

<p>تاریخ: ۸۹/۹/۱ ویرایش یکم</p>	<p>راهنمای گام به گام ثبت اختراع داخلی</p>	
	<p>- دریافت و تکمیل <u>فرم اظهارنامه</u> (اسامی مخترعین، نام مالک اختراع، نشانی و سایر اطلاعات فردی) و ادعانامه (۳ نسخه). - ارایه خلاصه اختراع، توصیف اختراع، نقشه‌های فنی (۳ نسخه). - ارایه کپی شناسنامه و کارت ملی (۳ نسخه) (در صورتی که متقاضی مخترع نباشد= وکالت نامه).</p>	<p>گام اول: تهیه و تکمیل مدارک</p>
	<p>- مراجعه به اداره کل مالکیت صنعتی (تهران، خ قائم مقام، نرسیده به بهشتی، پلاک ۲۲۲) ارایه مدارک و تعیین روز دفاع. - پرداخت هزینه قانونی درخواست ثبت اختراع (یکهزار تومان برای اشخاص حقیقی و ده هزار تومان اشخاص حقوقی). - حضور در اداره در تاریخ اعلام شده و معرفی به یکی از مراکز دانشگاهی و تحقیقاتی جهت دریافت تاییدیه علمی از آنجا. - مراجعه به مرکز تحقیقاتی معرفی شده و ارایه مدارک و مستندات جهت بررسی و ارزیابی علمی اختراع مورد تقاضا.</p>	<p>گام دوم: مراجعه حضوری به اداره کل مالکیت صنعتی کشور</p>
	<p>- پس از تایید علمی توسط مرکز تحقیقاتی فوق‌الذکر، از سوی اداره کل مالکیت صنعتی به روزنامه رسمی معرفی خواهد شد. - مراجعه به روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران (خ حافظ، خ بهشت و یا تقاطع بزرگراه مدرس و میرداماد) و چاپ آن.</p>	<p>گام سوم: معرفی به روزنامه رسمی</p>
	<p>- پس از گذشت ۳۰ روز از چاپ در روزنامه رسمی، با در دست داشتن برگه روزنامه به اداره مالکیت صنعتی مراجعه شود. - پرداخت هزینه‌های قانونی حق شارژ اختراع (برای یکسال اشخاص حقیقی ده هزار تومان و اشخاص حقوقی صد هزار تومان) صدور گواهی‌نامه ثبت اختراع به نام مخترعین.</p>	<p>گام چهارم: دریافت گواهی نهایی ثبت اختراع</p>
	<p>- بعد از مرحله ثبت اختراع در اداره کل مالکیت صنعتی کشور - مراجعه و ثبت نام در سامانه ارزیابی اختراعات به نشانی www.inexam.ir (این مرحله رایگان است) - پس از تعیین سطح، فرد نخبه از تسهیلات بنیاد از جمله طرح سرباز نخبه، اعطای گرنت پژوهشی بنیاد (بر اساس سطح ارزیابی شده بین ۳ تا ۳۰ میلیون تومان) برخوردار خواهند شد. (آیین نامه تسهیلات اعطایی و امتیازات لازمه در سایت www.bmn.ir قرار داده شده است).</p>	<p>گام تکمیلی</p>

۴) تحلیلها و نکات مربوط به حق اختراع (patent)

یک محقق یا یک شرکت دانش بنیان چگونه می تواند اختراعات خود را به دارایی های منفعت- ساز تبدیل کند؟

ایده های «نوآور و خلاق»^۱ اساس کسب و کار شرکت های خیلی موفق هستند، با این وجود ایده های^۲ صرف از ارزش اقتصادی کمی برخوردارند. برای اینکه شرکت شما، قادر باشد ایده ها را به محصولات و خدمات نوآورانه تبدیل و از آن تحصیل سود نمایند، نیازمند توسعه و تجاری سازی موفق آنها است. برای تبدیل ایده های نوآورانه و اختراعات را به محصولات رقابتی مالکیت فکری (به طور خاص گواهینامه های اختراع) حیاتی است، چراکه باعث افزایش قابل توجه حاشیه های سود شرکت شما خواهد شد. همچنین شرکت های دانش بنیان می تواند با استفاده از اعطای گواهینامه های اختراعات و فروش آنها از طریق قراردادهای لیسانس (حق امتیاز) به شرکت های دیگر که توانایی و ظرفیت لازم برای تجاری سازی آنها را دارند، سود ببرد. چنین کاری علاوه بر اینکه موجب کاهش هزینه های جاری شرکت های دانش بنیان می- شود، می تواند بدون سرمایه گذاری هنگفت برای تجاری سازی، موجب کسب درآمد شود. مانند کسب درآمد حاصل از فروش اختراع یا اختراعات کارکنان شرکت تان به طرف ثالث.

۴-۱- ضرورت ثبت اختراعات برای محققان و شرکت های دانش بنیان

الف) حقوق انحصاری: گواهینامه ثبت اختراع، برای شرکت و اشخاص حقوق انحصاری را فراهم می- کند. با بدست آوردن گواهینامه های ثبت اختراع، معمولاً شرکت شما اجازه استفاده و بهره برداری انحصاری از اختراع را برای یک دوره ۲۰ ساله از تاریخ ثبت اظهارنامه اختراع داده می شود.

ب) تحکیم جایگاه شرکت در بازار: به واسطه این حقوق انحصاری، شرکت شما قادر خواهد بود تا دیگران را از استفاده غیرمجاز تجاری اختراع تان باز دارد. از این طریق رقابت کم تر می شود و شرکت خودش را به عنوان تنها بازیگر برتر در بازار مطرح می کند.

ج) بازگشت سرمایه گذاری ها: با سرمایه گذاری مقدار قابل توجهی از پول و صرف زمان در توسعه محصولات نوآورانه، شرکت شما قادر خواهد بود که با استفاده از چتر حقوق انحصاری این محصولات، آنها را تجاری سازی نماید و سرمایه هزینه شده را بازگشت دهد.

^۱ - Innovative and creative

^۲ - Ideas

د) فرصت لیسانس دهی یا فروش اختراع: در صورتی که شما تمایلی به بهره‌برداری تجاری از گواهینامه ثبت اختراع خودتان نداشته باشید، می‌توانید آن را به صورت کامل بفروشید و یا لیسانس حق بهره‌برداری تجاری آن را به شرکت دیگری واگذار نمایید و از طریق آن برای شرکت خودتان درآمدزایی نمایید.

ه) افزایش قدرت چانه‌زنی: اگر شرکت شما در حال تلاش برای بدست آوردن حق انحصاری اختراعات ثبت شده دیگران - از طریق یک قرارداد لیسانس - است. سبد دارایی‌های فکری شما (اختراعات ثبت شده به نام شرکت شما) می‌تواند قدرت چانه‌زنی شما در مذاکرات تجاری را افزایش دهد. بر این اساس است که گواهینامه‌های ثبت اختراع شرکت شما در فرایند مذاکره از طریق یک موافقت‌نامه لیسانس متقابل^۳، می‌تواند منفعت قابل توجهی را برای شرکت شما به ارمغان آورد، تا جایی که حقوق ثبت اختراع می‌تواند میان شرکت شما و شرکت دیگر تبادل شود.

و) تصویر مثبت برای شرکت شما: شرکای تجاری، سرمایه‌گذاران و سهام‌داران ممکن است دارایی‌های فکری (تعداد اختراعات ثبت شده) شرکت را دلیلی بر بالا بودن سطح توانمندی‌ها و ظرفیت‌های تخصصی و فناورانه شرکت شما مورد توجه قرار دهند که خود می‌تواند برای جذب سرمایه‌گذاری‌ها و تامین مالی بیشتر، یافتن شرکای تجاری و افزایش ارزش بازار شرکت شما مفید باشد.

لازم به ذکر است که در بسیاری از موارد، جایی که شرکت صرفاً کالاهای موجود خود را بهبود داده است و بهبودهای انجام شده ابداعی نبوده و قابلیت ثبت به‌عنوان یک اختراع را ندارند. در این صورت حقوق مدل‌های کاربردی^۴ می‌تواند به عنوان یک جایگزین مناسب برای ثبت اختراع باشد. البته به شرطی که در کشور موردنظر زیرساخت‌های حقوقی پیش‌بینی شده باشد^۵. در مواردی نیز ممکن است شرکت تصمیم بگیرد، نوآوری‌های شرکت را به‌عنوان اسرار تجاری محافظت نماید و از ثبت اختراع آن خودداری نماید که در این صورت لازم است شرکت اقدامات مناسبی را برای حفظ اطلاعات محرمانه اتخاذ نماید.

۳-۲- مضرات عدم توجه به ثبت اختراع توسط شرکت‌های دانش‌بنیان

الف) هر شخص دیگری می‌تواند آن اختراع را ثبت کند: در خیلی از کشورها به استثناء ایالات متحده آمریکا، اولین شخص یا اولین موسسه‌ای که برای ثبت یک اختراع اقدام قانونی نماید، حق تقدم بر ثبت اختراع را خواهد یافت. این بدین معنی است که اگر اختراع‌تان یا اختراع کارمندان شرکت‌تان را ثبت نکنید، هر شخص دیگری - کسی که امکان دارد اختراعی مشابه یا معادل اختراع شما را بعداً توسعه داده باشد - می‌تواند آن را ثبت نماید و به‌طور قانونی شرکت شما را از بازار محصولات این اختراع محروم نماید و فعالیت -

^۳ - Cross Licensing Arrangement

^۴ - Utility Model

^۵ - در قانون مالکیت فکری ایران، حمایت از مدل‌های کاربردی (مدل‌ها مصرفی یا اختراعات کوچک) پیش‌بینی نشده است. و غالباً مدل‌های کاربردی تحت عنوان اختراع در کشور ثبت می‌شود.

های توسعه‌ای شرکت شما را با مشکل مواجه نماید (فعالیت شما را محدود نماید) تا جایی که از نظر قانونی شرکت شما بایستی برای استفاده مجاز از این اختراع، حق‌الزحمه لیسانس را به آن فرد یا شرکت پرداخت نماید.

ب) رقبا مزیت اختراع را از شما خواهند ربود: اگر محصولی از شرکت شما در بازار رقابتی موفق شود، بسیاری از شرکت‌های رقیب را وسوسه خواهد نمود تا محصولی مشابه محصول شما را بدون اجازه شما تولید کند و از آن به صورت غیرقانونی استفاده بنماید. شرکت‌های بزرگتر ممکن است این مزیت اقتصادی شما را با جایگزین کردن محصول ارزان‌تر و کامل‌تر به بازار عرضه نمایند، این موضوع می‌تواند بازار و سهم شرکت شما را بطور قابل توجهی کاهش دهد. حتی شرکت‌های رقیب خیلی کوچک هم می‌توانند محصول مشابه محصول شرکت شما را تولید کنند که غالباً با قیمت پایین‌تر آنرا بفروش می‌رسانند، بطوریکه بازار موجود جبران هزینه‌های تحقیق و توسعه‌ای شما را نمی‌دهد.

ج) احتمال برای لیسانس، فروش یا انتقال فناوری شدیداً به تاخیر می‌افتد: بدون حقوق مالکیت فکری، امکان انتقال فناوری اگر ممکن نباشد بسیار مشکل خواهد بود. انتقال فناوری متضمن مالکیت حقوقی یک فناوری است که می‌تواند به تنهایی و به طور موثری از طریق حمایت از حقوق مالکیت فکری مناسب به دست آید. از این گذشته هرکجا که مذاکراتی برای انتقال فناوری معینی مطرح شود، بدون حمایت مالکیت فکری در فناوری مورد بحث، طرفین معامله برای آشکارسازی اختراع خودشان اعتماد کافی نخواهند داشت و از اینکه طرف دیگر ممکن است با دانش اختراع فرار کند، هراس دارند. بنابراین برای بدست آوردن از طریق لیسانس فناوری، حمایت از مالکیت فکری (خصوصاً حمایت از ثبت اختراع)، ضروری خواهد بود.

---

^۱ - Run away with the invention.

بخش پنجم: پتنت و کاربردهای آن در تحقیقات و صنعت

واحد آموزش موسسه دارایی‌های فکری و فناوری مدرس

۱) اختراع و ثبت آن

پتنت سندی است که از طرف موسسات دولتی هر کشور صادر می‌شود و به دارنده آن، انحصار استفاده از آن اختراع را، به مدت ۲۰ سال در آن کشور می‌دهد. در واقع قوانین ثبت اختراع برای هر کشور فقط در آن کشور اعتبار داشته و نظام ثبت بین‌المللی اختراعی وجود ندارد، بلکه فقط در این میان معاهدات بین‌المللی وجود دارند که روند ثبت اختراع (پتنت) را برای شهروندان کشورهای امضاکننده آن قرارداد، در سایر کشورها تسهیل می‌کند. باید توجه داشت که پتنت‌ها فقط انحصار تولید یک محصول یا فرایند به مخترع آن اثر می‌دهد و این به معنا تولید آن اثر نیست، بلکه تولید یک محصول به توجیهات اقتصادی باز می‌گردد. به عبارتی هر اختراعی لزوماً نوآوری نخواهد بود. باید توجه داشت که اختراعات ثبت شده، اگر به مرحله تولید نرسد فاقد ارزش اقتصادی است.

۲) انواع نظام‌های ثبت اختراع

در کشورهای دنیا نظام‌های مختلفی برای ثبت اختراع وجود دارد. بعضی از کشورها (مانند ایران) نظام اعلامی استفاده می‌کنند و بعضی دیگر از نظام مبتنی بر آزمایش ادعاها. در نوع اول پتنت بر مبنای ادعای مخترع و بدون انجام آزمایش اختراع، صادر می‌گردد و فقط با ارزیابی علمی به وی تا زمانی که ادعای قابل اثبات دیگری، مبنی بر تکراری بودن اثر وجود نداشته باشد، اعتبار دارد. اما در نظام نوع دوم، ادعاهایی که مخترع در مورد اختراع خود می‌کند، مورد آزمایش قرار می‌گیرد. این شیوه، شیوه‌ای بسیار طولانی و هزینه‌بر است، به طوری که فقط در آمریکا بیش نهصد هزار پتنت از سال ۲۰۰۵ منتظر آزمایش و تأییدیه نهایی هستند، اما در عوض روشی شفاف و کاملاً قابل اطمینان است.

۳) ویژگی‌های لازم برای ثبت اختراع

هر ابتکار الزماً قابلیت ثبت به‌عنوان یک اختراع را ندارد یا حتی ممکن است که این امکان به‌دلیل بی‌اطلاعی مخترع از شرایط ثبت اختراعات، بین برود. ابتدا باید توجه داشت که منظور از نوآوری، محصول یا فرآیند جدید برای تولید محصول و یا یافتن کاربردی جدید برای مواد و محصولات موجود است. پس واضح است که نظریات و فرمول‌های علمی و به‌طور کلی دستاوردهای نظری علمی قابلیت ثبت به‌عنوان اختراع را ندارند. یک اختراع باید حداقل چهار شرط، جدید بودن، وجود گام ابتکاری، داشتن کاربرد صنعتی و افشای کامل آن توسط مخترع را داشته باشد تا بتوان به‌صورت رسمی ثبت اختراع نمود.

باید دقت شود که در صورتی که یکی در شرایط فوق محقق نشود، از طرف اداره ثبت اختراع، هیچ حمایت حقوقی صورت نمی‌گیرد. لذا جهت آشنایی دقیق‌تر شرایط پتنت شدن هر اختراع، در ادامه توضیحات بیشتری آورده شده است.

جدید بودن اثر: بدیهی‌ترین شرط ثبت یک اثر ابداعی به‌عنوان اختراع، جدید بودن آن است. این بدین معنا است که در هیچ بانک اطلاعات کتبی و یا اسناد شفاهی اطلاعاتی مبنی بر سابقه انجام کاری به این، شبیه به اثر مورد ثبت وجود نداشته باشد. در اینجا باید به نکته دقت کرد که بعضاً امکان دارد قابلیت ثبت اثر به‌علت افشای ناخواسته توسط خود مخترع مثلاً چاپ مقاله در مجلات یا ارائه در کنفرانس‌ها و غیره از بین برود، حتی اگر در مکانی یا مجله‌ای در مورد اثر خود صحبت کند و یا مقالاتی به چاپ برساند نیز مشمول افشا ناخواسته خواهد بود.

داشتن کاربرد صنعتی: به این معنا است که، صرف‌نظر از توجیهات اقتصادی، بتوان اختراع را به‌طور انبوه تولید و یا در صنعت به کار گرفت و فقط نتیجه یک کار آزمایشگاهی صرف نباشد. در اینجا نیز باید توجه کرد که ثبت اختراع تنها به‌عنوان ابزار حفاظتی از اختراع است و هیچ تضمینی برای تولید آن نیست. تولید تنها به مسائل بازار و اقتصاد تولید باز می‌گردد. گاهی اختراعاتی بوده که در گذشته دارای توجیه اقتصادی نبوده ولی با تغییر شرایط تولید آن، توجیه‌پذیر شده‌اند.

وجود گام ابتکاری در اختراع: داشتن گام ابتکاری در اختراع یکی از مهمترین شرایط پتنت شدن، اختراع است. این بدین معنا است که اختراع نتیجه یک امر بدیهی نیست. اثبات این موضوع توسط مخترع بسیار مهم و با اهمیت است. به‌عبارت روشن‌تر در صورتی اختراعی گام ابتکاری دارد که بتواند با استفاده از آن اختراع مشکلی از مشکلات موجود را برطرف سازد.

افشا کامل اختراع: مخترع می‌بایست روش ساخت اختراع خود را به‌طور کامل، شفاف و بی‌کم و کاست افشا کند. این موضوع باید برای سازمان ثبت‌کننده اختراع کاملاً محرز گردد. ناگفته نماند که افشای کامل اختراع هم به‌نوعی به‌نفع خود مخترع است به‌طوری که سازمان ثبت اختراع کشور متبوع می‌تواند از کل چارچوب ترسیم شده در اختراع حفاظت نماید.

۴) بانک‌های اطلاعاتی پتنت‌ها

هر کشوری که دارای نظام ثبت اختراع است، نیازمند بانک اطلاعاتی کاملی در زمینه پتنت‌های خود و سایر کشورها است. حال بسته به نوع نظام ثبتی آن کشور، بانک اطلاعاتی خود را در معرض دید عموم قرار می‌دهند یا به‌طور محرمانه نزد خود نگه می‌دارند. اغلب کشورهای پیشرفته دارای نظام شفاف‌تری در این زمینه هستند و بخشی یا کل توصیف اختراعات را در دسترس عموم قرار می‌دهند. این بانک‌های اطلاعاتی می‌تواند به‌صورت اینترنتی و یا لوح فشرده منتشر گردند. بانک‌های اطلاعاتی می‌توانند توسط موسسات دولتی منتشر شوند و یا توسط موسسات خصوصی گردآوری گردند. از مهمترین بانک‌های اطلاعاتی دولتی و خصوصی در دنیا می‌توان به: بانک اطلاعات اداره ثبت اختراعات آمریکا، اداره ثبت اختراعات اروپا، سرویس رایگان جستجو پتنت Google، و بانک اطلاعاتی QPAT که نیاز به پرداخت حق اشتراک سالانه دارد، اشاره نمود.

۵) روش‌های جستجو پتنت

بر خلاف جستجوی مقالات علمی، جستجوی پتنت به‌علت گستردگی موضوع و استفاده از علوم و فناوریهای گوناگون در یک اختراع، دارای پیچیدگی‌هایی است. برای جستجوی مقالات معمولاً ما از کلمات کلیدی و عنوان استفاده می‌کنیم، اما برای جستجوی پتنت تنها اکتفا به کلمات کلیدی، نتیجه مطلوبی را در بر ندارد. مواردی که می‌توان برای جستجو پتنت استفاده کرد، عبارت است از: کلمات کلیدی شامل نام و کاربردهای اختراع، نام مخترع، کشور اقامت مخترع و کد طبقه‌بندی پتنت اشاره نمود. معمولاً اداره‌های کشورهای مختلف شیوه‌های خاصی را برای طبقه‌بندی پتنت‌ها دارند. مهمترین این روش‌ها مربوط به اداره ثبت اختراعات اروپا، آمریکا و طبقه‌بندی بین‌المللی که توسط سازمان WIPO ارائه شده، است. جستجو بر مبنای کد طبقه‌بندی دقیق‌ترین نوع جستجو است و البته نیاز به تجربه در این زمینه دارد.

۶) محتوای پتنت‌ها

مهمترین اطلاعات فنی که می‌توان از پتنت‌ها استخراج کرد، عبارتند از خلاصه اختراع، کارهای قبلی انجام شده، شرح کامل اختراع و ادعاهایی که مخترع در مورد اختراع خود می‌کند. همان‌طور که قبلاً به آن اشاره شد، به‌علت ماهیت اقتصادی پتنت‌ها، اطلاعات موجود در آن هیچ منبع دیگری افشا نمی‌شود. بر همین مبنای بنا به اعلام اداره ثبت اختراعات آمریکا، بیش از ۸۰٪ اطلاعات علمی موجود در یک زمینه خاص، تنها از پتنت‌ها قابل استخراج است و ۲۰٪ دیگر در مقالات ISI و مجلات یافت می‌شود.

پتنت به چه دردی می خورد؟ جواب این سؤال بستگی زیادی به جایگاه شما دارد. اگر شما به عنوان محقق در مراکز پژوهشی فعالیت می کنید، اگر شما به عنوان یک مدیر صنعتی یا دولتی هستید، نگاهها برای بهره گیری از پتنت متفاوت خواهد بود. در ذیل کاربردهای مختلف پتنت برای مخاطبان صنعتی، دانشگاهی و دولتی آورده شده است:

استفاده هایی که محققین از پتنت می توانند بکنند، عبارتند از:

- انتخاب درست موضوعات تحقیقاتی: بسیاری از محققان به تصور اینکه موضوع تحقیقاتی مورد نظر آنها، موضوعی جدید است، هزینه های زیادی را در این راه صرف می کنند. با بررسی درست پتنتها می توان از دوباره کاری و اتلاف سرمایه های زیاد جلوگیری نمود.
- تجاری سازی علوم: یکی از مسیرهای تجاری سازی علوم، تولید پتنت است. بنابراین یکی از وظایف اصلی پژوهشگران، می تواند تولید پتنت با ارزش است.
- ایجاد خلاقیت در محقق: بررسی پتنت، باعث پرورش ایده های جدید محققان می شود. گفتنی است که تاکنون بالغ بر ۴۰ میلیون اختراع ثبت شده است که می تواند به عنوان یک منبع عظیم اطلاعاتی باشد.

مهمترین کاربردهای رصد پتنت برای صنایع عبارتند از:

- انتخاب بهترین فناوری موجود در بازار: تعداد پتنت های ثبت شده توسط شرکتها می تواند نشان دهنده توانایی آن شرکت در آن فناوری باشد. با بررسی پتنت های هر شرکت، می توان به توانایی آن شرکت در مواجهه با فناوری مزبور پی برد.
- تنظیم مناسب قراردادهای انتقال فناوری: گاهی به علت عدم آگاهی در تنظیم این گونه قراردادها، طوری تنظیم می گردند فناوری به طور کامل انتقال پیدا نکند و همواره به فروشنده نیاز باشد. با بررسی پتنتها می توان به قسمت های حیاتی فناوری پی برد و در قراردادها به این بخشها تاکید بیشتری نمود.

مهمترین کاربردهای پتنت برای مدیران و تصمیم گیران عبارتند از:

- همچنین رصد و تحلیل پتنت نیز برای سرمایه گذاران و مدیران کلان نیز دارای اهمیت ویژه ای است. یک سرمایه گذار قبل از هر چیز باید بداند که سرمایه خود را در چه فناوری ای با چه عمری و چه آینده اقتصادی صرف می کند. آیا فناوری که او خریداری کرده است، بهترین فناوری است؟ و آیا از بهترین کمپانی دارنده آن فناوری، خریداری کرده است؟
- همچنین رصد پتنت می تواند نقش کلیدی برای تصمیم گیری های مدیران کلان داشته باشد. رصد پتنت به تصمیم گیران، فاصله فناوری آن کشور را با دنیا نشان می دهد و یا اینکه نشان دهد، در کدام فناوری پتانسیل تولید پتنت و خلق ثروت برای کشور وجود دارد.

۸) اختراعات در ایران

هر روز خبرهای خوشی از موفقیت مخترعان ایرانی به گوش می‌رسد. اما از طرفی هم باید توجه کرد که اگر این مخترعان با قوانین، و رویه ثبت اختراعات آشنا نباشند، ناخواسته باعث افشا و سوءاستفاده از اختراعشان می‌شوند. به عبارت شفاف‌تر عدم آشنایی کافی مخترعان با مالکیت فکری، حقوق آنها ضایع شده و بدون آگاهی، توسط سایر به سرقت می‌رود. در همین جا اهمیت آموزش و آگاهی بخشی نمایان می‌گردد.

همچنین در تولید اختراعات، باید به کسب درآمد توجه ویژه‌ای کرد و آن را در اولویت قرار داد. بعضا دیده می‌شود که کسب شهرت اصلی‌ترین انگیزه مخترعان ایرانی است. خوشبختانه اخیرا موسسات خصوصی در کشور شکل گرفته‌اند که می‌توانند در این خصوص به شما مشاوره بدهند و از پامال شدن حقوق شما جلوگیری نمایند.

در پایان ذکر این نکته مهم است که با وجود اینکه اختراعات بسیار زیادی در دنیا ثبت می‌شود، تنها درصد ناچیزی از آنها به مرحله تجاری‌سازی می‌رسند. اما این مقدار بسیار کم نیز سودآوری سرشاری را به همراه دارد به طوری که یکی از مهمترین منابع درآمد کشورهای پیشرفته از تولید و فروش فناوری با استفاده از ابزار پتنت حاصل می‌شود.

پس هر چه تعداد اختراعات ثبت شده بیشتر گردد، به تبع آن نیز تعداد اختراعات تجاری‌شده نیز ممکن است افزایش می‌یابد. این امر نیاز به عزم و اراده ملی در حمایت از مخترعان و به ویژه مخترعان کارآفرین دارد.

۹) منابع

www.uspto.gov
www.wipo.int

www.IranPatent.ir
www.nano.ir

پیوست ۱: برخی پایگاههای جستجوی اطلاعات پتنتهای خارجی

www.uspto.org

www.wipo.int

www.patent.google.com

www.ep.espacenet.com

www.freepatentsonline.com

www.patent۲pdf.com

www.qpat.com (پولی)

و ادارت ثبت اختراع کشورهای مختلف

پیوست ۲: نمونه فرم اظهارنامه ثبت اختراع

(جهت دریافت به بخش فرمها در سایت www.sabt.gov.ir مراجعه فرمایید.)

قوه قضائیه
سازمان ثبت اسناد و املاک کشور
اداره کل مالکیت صنعتی
اظهار نامه ثبت اختراع

+ □

۱- مشخصات متقاضی / متقاضیان:

الف) مالک اظهارنامه:
۱- شخص حقیقی:

اسم:	شماره ملی:	تابعیت: ایرانی	
شغل:	نوع فعالیت:		
نشانی:			
کدپستی:	کشور محل اقامت:		
تلفن همراه:	شماره دورنگار:	تلفن الکترونیک (ایمیل):	

۲- شخص حقوقی:

نام:	نوع شخص حقوقی:	رشته فعالیت:	
محل ثبت:	شماره ثبت:	تابعیت:	اقامتگاه:
مرکز اصلی:			
کدپستی:	نشانی:		
تلفن الکترونیک (ایمیل):	تلفن:	دورنگار:	سایر اطلاعات:

ب) نماینده قانونی (در صورت وجود وکیل یا هر نماینده قانونی دیگر مشخصات ذیل تکمیل گردد):

اسم:	شماره ملی:	دورنگار:	
تلفن:	تلفن همراه:		
نشانی الکترونیک (ایمیل):			
نشانی:	کد پستی:		

پیوست ۳: بعضی از تعاریف مربوط به موضوع مالکیت فکری

اختراع (Invention)

محصول یا فرآیندی است که راه نوینی را جهت انجام کاری ارائه می‌دهد یا راه‌حل فنی جدیدی را برای حل مشکلی پیشنهاد می‌کند (وایپو).

اختراع کوچک (Utility Models)

اختراع کوچک اختراعی است که تمام الزامات قابلیت ثبت اختراع را ندارد ولی دارای استفاده صنعتی است.

تحقیق بنیادی (Fundamental research)

عبارت است از تحقیق طراحی شده برای ایجاد درک نوینی از اصول و فرایندهای اساسی و اصلی (یونسکو).

تحقیق کاربردی (Applied research)

عبارت است از تحقیقی که طراحی می‌شود برای ایجاد (خلق) فناوری جدید (یونسکو).

حق انحصاری اثر (Copyright)

حق انحصاری اثر عبارت است از حقوق اعطا شده به پدیدآورندگان آثار و کارهای ادبی و هنری (وایپو).

حق ثبت اختراع (Patent)

پتنت حق انحصاری است که در قبال اختراع ثبت شده به مخترع یا نماینده قانونی او اعطا (grant) می‌شود (وایپو).

علائم تجاری (Trademarks)

علامت تجاری نشانه شاخصی است که معرف کالاها یا خدمات معین ایجاد شده توسط شخص یا شرکت خاصی می باشد (وایپو).

علائم جغرافیایی (Geographical Indications)

علامت جغرافیایی نشانه ای است برای کالاهایی که مبدا جغرافیایی ویژه ای دارند و دارای کیفیت یا اعتباری می باشند که ناشی از خاستگاه آنهاست (وایپو).

طرح‌های صنعتی (Industrial Designs)

طرح صنعتی جنبه تزئینی یا زیبایی شناسی کالا را نشان می دهد. طرح می تواند شامل خصوصیات سه بعدی مثل شکل کالا یا خصوصیات دوبعدی مانند الگوها، خطوط و رنگ باشد (وایپو).

مالکیت صنعتی (Industrial Property)

مالکیت صنعتی دربرگیرنده اختراعات، طرح‌های صنعتی، علائم تجاری و خدماتی، نام‌های تجاری، نشانه های جغرافیایی مبدأ کالا و حمایت علیه رقابت غیر منصفانه است (وایپو).

نوآوری (Innovation):

نوآوری یعنی تبدیل اختراع به محصول یا فرآیند بازار پسند (وایپو). به عبارت دیگر نوآوری بهره برداری موفقیت آمیز از ایده های نو است

معرفی موسسه داراییهای فکری و فناوری مدرس

مالکیت فکری، به عنوان یکی از زیرساخت‌های توسعه فناوری، بیش از یک قرن است که در دنیا مورد توجه ویژه قرار گرفته است. در میان مصادیق مالکیت فکری، پتنت، علامت تجاری، نشانه جغرافیایی، طرح صنعتی و کپی‌رایت، هریک به یک میزان در توسعه کسب و کار بویژه در فناوری نوین اهمیت دارد. بطوریکه پتنت به عنوان شاخص فناوری و رمز خلق ثروت است که بنگاه‌ها و سازمان‌های دنیا به شدت به این مقوله روی آورده‌اند.

حال سوال اینجاست که چگونه از دارایی‌های فکری بهره بگیریم که موجب توسعه فناوری و خلق ثروت گردد. از این رو موسسه دارایی‌های فکری و فناوری مدرس با هدف کمک به ارتقای سطح دانش مراکز R&D با بهره‌گیری از مالکیت‌های فکری خلق شده، امکان ایجاد فعالیت درآمدزا برای دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی از تحقیقات صورت گرفته، کمک به کسب مزیت تجاری و موفقیت در رقابت با بکارگیری ماهرانه سبد پتنت‌ها و افزایش توان محققان و سازمان‌ها برای درک داده‌های پتنت و تحلیل آن، با حضور اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها و متخصصان حقوق و فنی-مهندسی در سال ۱۳۸۶ تاسیس گردید که در زمینه‌های ذیل اعلام آمادگی می‌نماید:

الف) خدمات حقوقی:

- ثبت اختراع داخلی و خارجی (در کشورهای هدف با استفاده از وکلای مجرب)
- ثبت علامت تجاری و برند شرکت‌های صاحب فناوری در کشورهای هدف
- تنظیم قراردادهای امتیاز فناوری Licensing برای شرکت‌ها و سازمان‌های صاحب پتنت
- تدوین آیین‌نامه‌ها، دستورالعمل‌ها و قوانین مرتبط با حقوق مالکیت فکری (ثبت اختراع، ثبت نرم افزار، کپی‌رایت، علامت تجاری و ...)

ب) خدمات مهندسی:

- جستجوی حرفه‌ای پتنت جهت کمک به تحقیق و توسعه شرکت‌ها و پایان‌نامه دانشگاهی
- تحلیل پتنت در حوزه‌های مختلف صنعتی (جهت کمک به استراتژی کلان شرکت)
- تدوین برگه اختراع (Drafting) جهت ثبت در خارج از کشور
- مدیریت و طرح‌ریزی جهت سبد پتنت برای شرکت‌ها و صنایع هایتک

ج) خدمات آموزشی و پژوهشی:

- انجام مطالعات و پژوهش‌ها در حوزه حقوق مالکیت فکری
- برگزاری دوره‌های تخصصی آشنایی با مالکیت فکری و پتنت
- برگزاری دوره‌های سفارشی مالکیت فکری در محل شرکت، سازمان یا دانشگاه با مطالعه موردی درخواستی
- برگزاری سمینارهای و همایش‌های ملی-ترویجی.

تلفن: ۰۲۱-۶۶۷۵۸۱۳۰-۲ فکس: ۰۲۱-۶۶۷۵۸۱۳۴ پست الکترونیکی: info@IranPatent.ir